

M. A. Castrénin seura

Jäsentiedote 2 / 2019

M. A. Castrénin seuran käännöspalkinto	2
Seuran hallituksen uudet jäsenet	3
Länsi-Siperian museoissa	4
Northern Cultural Forum	7
YK:n alkuperäiskansojen kielten vuosi	8
Arktisen neuvoston työ jatkuu	9
Seuran jäsenmatka 11.5.	11
Yhteystiedot	12

M. A. CASTRÉNIN SEURAN VUOSIKOKOUS

pidettiin seuran toimistolla 11.4.2019. Kokouksessa käsiteltiin sääntömääräiset asiat. Seuran hallituksesta jäivät pois toiminnanjohtaja **Anne Helttunen** ja kääntäjäkoordinaattori **Merja Aho**. Uusiksi jäseniksi valittiin äidinkielenopettaja **Minna Inovaara** ja tietoasiantuntija **Emilia Tuohimetsä**, jotka esittäytyvät s. 3. Hallitus valitsi myöhemmin keskuudestaan puheenjohtajaksi **Maari Kallbergin** ja varapuheenjohtajaksi **Merja Salon**.

Vuosikokouksessa päätettiin, että jäsenmaksut pysyvät ennallaan: vuosijäsenet 20 €, opiskelijajäsenet 10 €, ainajäsenet 200 €, yhteisöjäsenet 100 €, ainaisyhteisöjäsenet 1000 €.

Seura toiminta vuonna 2019 keskittyy perus- ja hanketoimintaan sekä suomalaisten toimijoiden projektien delemoimiseen opetus- ja kulttuuriministeriön hakumenettelyn puitteissa.

M. A. Castrénin seuran strategia hyväksyttiin seuraavaksi viisivuotiskaudeksi 2019–2023. Strategiassa määritellään ne asiat, jotka ovat seuralle tärkeitä, selkeyttävät toimintaa sekä tukevat sen työtä kohdealueiden, jäsenistön ja suuren yleisön tarpeisiin. Erityisesti seura pyrkii tehostamaan jäsenhankintaansa ja siten saamaan toimintaan mukaan uusia aktiivisia toimijoita. M. A. Castrénin seuran tavoitteena on jatkaa työtään merkittävänä ja keskeisenä toimijana sekä haluttuna yhteistyökumppanina suomalais-ugrilaisessa maailmassa.

Vuosikokouksen jälkeen teatteriryöryhmä **Hinriikka Lindqvist – Ari-Pekka Lahti – Kirsikka Moring** esitteli Marin teatterifestivaalien satoa vuodelta 2018.

M. A. Castrénin seuran kevät on ollut jo vilkas: käännöspalkinnot 2018 julkistettiin toukokuun alussa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasalissa (tiedote s. 2) ja jäsenmatka Lappeenrantaan Pyhän koiran niemi -näyttelyyn järjestettiin niin ikään toukokuussa (s. 11).

Seura kokoaa parhaillaan Romaniassa pidettävän XV suomalais-ugrilaisten kansojen kirjallisuuskongressin *Kirjallisuus diasporassa* Suomen-delegaatiota ja järjestää sen matkan. Vuodesta 1989 kirjallisuuskongresseja on järjestetty vuorotellen Suomessa, Unkarissa, Venäjällä ja Virossa. Unkarin naapurimaassa Romaniassa kongressi pidetään nyt ensimmäistä kertaa.

M. A. Castrénin seuran vuosittainen tapahtuma on syksyisin järjestettävä sukukansapäivä, jolla tehdään tunnetuksi suomalais-ugrilaista kansoja, heidän kieltään, kulttuuriaan ja nykyolojaan. Tänä vuonna päivää vietetään YK:n alkuperäiskansojen kielten vuoden merkeissä.

Kuluvan vuoden ajankohtaisista suomalais-ugrilaisista tapahtumista ja uutisista saa parhaiten tietoa seuran toimistosta, sähköpostitiedotuksesta ja FB-sivulta!

M. A. CASTRÉNIN SEURAN KÄÄNNÖSPALKINTO 2018

M. A. Castrénin seuran palkinto jaetaan tänä vuonna yhdeksännen kerran ja ensimmäistä kertaa yksinomaan käännöskirjallisuudelle. Ensimmäiset palkinnot, kirjallisuuspalkinnot, jaettiin vuonna 1997. Muita palkintoja ovat olleet journalisti- ja musiikkipalkinnot.

M. A. Castrénin seura korostaa omakielisen kirjallisuuden merkitystä kohdistamalla vuoden 2018 käännöspalkinnon suomalais-ugrilaisilla (uralilaisilla) kielillä kirjoitettujen ja julkaistujen alkuperäistekstien kääntäjille.

Kaikki kilpailuun osallistuneet olisivat ansainneet palkintonsa: he ovat kielensä taitavia käyttäjiä, jotka kehittävät kirjallista ilmaisua äidinkielellään ja kartuttavat ansiokkaasti kirjallisuuttaan.

Kilpailussa jaetaan yksi pääpalkinto suuruudeltaan 1.500 € ja yksi tunnustuspalkinto 500 €, molemmat lastenkirjallisuuden kääntäjille. Tänä vuonna vietetään YK:n alkuperäiskansojen kielten vuotta, jonka eräänä tavoitteena on nostaa esille tietoisuutta kielten uhanalaisuudesta. On erittäin tärkeää korostaa äidinkielen merkitystä niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa: se on osa identiteettiämme, avain kulttuuriimme ja muiden kielten oppimiseen ja kulttuurien kohtaamiseen.

Olga Karlova

saa M. A. Castrénin seuran vuoden 2018 pääpalkinnon suomen kielestä äidinkielelleen vienankarjalaksi kääntämistään lastenrunoista, -lauluista ja pikku kertomuksista, joita hän on käyttänyt opetuksessaan Vuokkiniemen kesäkurseilla ja Vieljärven kielipesässä Karjalan tasavallassa. Hän on kääntänyt mm. Hannele Huovin, Eppu Nuotion ja Tittamari Marttisen runoja. Olga Karlovan käännökset myötäilevät taidokkaasti alkuperäistekstien tyyliä. Erityisen tarkasti hän on onnistunut tavoittamaan lasten maailman, sanoilla leikkimisen ja sen tuoman ilon ja oppimisen maailman. Käännökset on julkaistu vuonna 2018 Karjalan Kielen Seuran verkkokirjastossa.

Kääntäjä, jatko-opiskelija ja opettaja Olga Karlova (s. 1977) on syntynyt Karjalan tasavallassa Vuokkiniemessä. Hän on valmistunut Petroskoin yliopistosta ja tekee parhaillaan väitöskirjaansa Helsingin yliopistossa.

Elena Nikonorova

saa M. A. Castrénin seuran vuoden 2018 tunnustuspalkinnon suomen kielestä äidinkielelleen udmurtiksi kääntämästään kirjailija Kirsi Kunnaksen lastenkirjasta Tiitiäisen tarinoita. Elena Nikonorova on rohkeasti tarttunut moderniin suomalaisen lastenkirjallisuuden klassikkoon ja ansiokkaasti kääntänyt runokokoelman udmurttilaislasten saataville. Nuori kääntäjä saavuttaa tuoreella otteella runojen rytmin, kielellisen leikkittelyn ja sadun taian, jotka puhuttelevat niin lapsia kuin heille lukevia aikuisia. Käännös *Njules-pesjajlen madjosjosyz* on julkaistu Udmurtian valtionyliopiston sivulla.

Jatko-opiskelija Elena Nikonorova (s. 1995) on syntynyt Udmurtiassa ja opiskelee Udmurtian valtionyliopistossa.

<https://www.karjal.fi/avoinkirjasto/karjalainen-verkkokirjasto/lapsiencuppu/leikkilorusie-lapsilla/>

<http://f-uffu.udsu.ru/files/assets/Нюлэс-песяйлэн%20мадэсьёсыз.pdf>

SEURAN HALLITUKSEN UUDET JÄSENET ESITTÄYTYVÄT

Emilia Tuohimetsä. Kuv. Gary Wornell.



Minna Inovaara. Kuv. Minna Harmanen.

1. Kuka olet, mitä teet?
2. Ensikosketuksesi suomalais-ugrilaisuuteen? Onko jo työhistoriaa?
3. Mitä asioita pidät tärkeinä M. A. Castrénin seuran toiminnassa? Mitä aiot itse pitää erityisesti esillä?

1.

MI: Toimin äidinkielen ja kirjallisuuden opettajana Hämeenlinnasta. Olen Äidinkielen opettajain liiton neuvottelukunnan puheenjohtaja ja sen myötä myös ÄOL:n hallituksessa.

ET: Olen Emilia Tuohimetsä ja työskentelen tietoasiantuntijana Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastossa. Koulutukseltani olen folkloristi.

2.

MI: Interreilillä vuonna 1984, Itävallan ja Unkarin rajalla, tullimiehet eivät edes avanneet passejamme, kun näkivät meidän olevan Suomesta. He vain toivottivat sukulaiset lämpimästi tervetulleiksi. Silloin todella havahduin sukukielten ja niitä puhuvien kansojen olemassaoloon. M. A. Castrénin seuran kanssa olin ensimmäistä kertaa tekemisissä 2000-luvun alussa, kun tein oppilaideni kanssa äänimateriaalia seuran nettisivuille.

ET: Tutustuin suomalais-ugrialaisten kansojen kulttuuriin ja perinteisiin opiskellessani folkloristiikkaa Helsingin yliopistossa. SKS:n kirjaston kulttuurien tutkimuksen kokoelmassa on laajasti suomalais-ugrilaisia kansoja käsittelevää tutkimuskirjallisuutta ja on ollut hienoa päästä työskentelemään tämäntyyppisten aineistojen parissa. Aiemmassa työhistoriassani ei ole ollut niinkään yhtymäkohtia suomalais-ugrilaisuuteen.

3.

MI: Sukukieliä puhuvien kansojen oman kulttuurin ja omankielisen koulutuksen tukeminen ovat minulle tärkeitä tavoitteita.

ET: Pidän erittäin tärkeänä suomalais-ugrialaisten kielten, erityisesti pienempien vähemmistökielten, sekä kulttuuriperinnön säilyttämistä. Tämä edellyttää laajempaa tietoisuutta näiden merkityksestä. Jotta sukukansojemme kieliä ja kulttuuria saadaan tehtyä tunnetuksi sekä Suomessa että Venäjällä, tarvitaan eri kulttuuriperintöorganisaatioiden ja -järjestöjen yhteistyötä sekä taiteen, tutkimuksen että kirjallisuuden aloilla. Olenkin iloinen, että voin osaltani jatkaa M. A. Castrénin seuran ja SKS:n pitkään jatkunutta yhteistyötä.

Hantien, mansien ja komilaisten kulttuuria Länsi-Siperian museoissa

Viime kesänä teimme hantin kielen tutkimusprojektiin liittyvän kuukauden pituisen matkan Länsi-Siperiaan. Siihen osallistuivat kahden kirjoittajan, kielentutkijan ja kasvitieteilijän lisäksi, **Merjan** teini-ikäiset tyttäret **Selja** ja **Talvikki**. Matkasimme hyvin ekologisesti: junalla, bussilla, isommilla ja pienemmillä yhteysaluksilla ja moottoriveneillä etelästä kohti pohjoista. Pitkällä reissulla ehtii tapahtua kaikenlaista, tämän kirjoituksen aiheeksi valitsimme kuitenkin seitsemän vierailuamme paikallisissa museoissa. Obinugrilaisten kansojen kulttuuria ja esineistöä on monissa pienissä uudehkoissa museoissa pitkin Hanti-Mansian eli Jugran aluetta ja Jamalin-Nenetsiassa, mutta myös niiden ulkopuolella.

Ensimmäinen käyntikohteemme sijaitsee eteläisessä Länsi-Siperiassa vajaat 40 km Jekaterinburgin ulkopuolella, alueella, josta lähimpään mansilaiskylään Pelym-joelle on 700 km. Alun toistakymmentä vuotta sitten Šitovskin laaksoon perustetun historiallis-etnografisen puiston nimi on *Zemlja predkov* eli 'Esi-isien maa'. Sen taustavoimana on turismiin suuntautunut yritys KIP (*Komanda iskatelej prikjutšenij* 'Seikkailujen etsijöiden joukko'), joka järjestää monenlaista toimintaa ja huolehtii puiston rakennelmista ja näyttelyistä. Vierailumme aikana puistossa pidettiin jokavuotinen lasten leiri, jonka ohjelmaan kuului mansien kulttuuriin tutustuminen. Lapset olivat pääasiassa venäläisiä eikä todennäköisesti yksikään kuulunut suomalais-ugrilaisiin vähemmistökansoihin. Puisto sijaitsee kauniissa mäntymetsikössä, johon on siroteltu erilaisia mansien elämään ja uskomuksiin liittyviä rakennelmia sekä aitauksia eläimille. Merkittävin eläinlaji ovat porot, jotka mieluusti tulivat rapsuteltaviksi ja syömään herkkuja. Lisäksi alueella on korppi, mytologinen lintu, mutta myös vapaana kulkevia hanhia, kissoja ja koiria – viime mainitut etenkin lasten iloksi. Talojen esineet ovat aitoja ja vanhoja, suurella vaivalla satojen kilometrien päässä sijaitsevista mansikylistä hankittuja: asuja, taloustavaroita, kalastus- ja metsästysvälineitä, veneitä jne. Joukossa on jotain erikoistakin, naisten

kuukautisside, haarojen välistä kulkeva vyömäinen asuste. Oppaanamme toimi puiston johtaja **Aleksei Slepuhin**, lääkäri, joka kansatieteellisiin yksityiskohtiin hyvin perehtyneenä jaksoi tuntikausia kertoa mansien elämästä ja siitä, miten esineistö oli saatu hankittua sinne. Erillisissä pikkutaloissa on lisäksi myytävänä käsitöitä, koruja, piirustuksia jne., ainakin osa mansilaisten ja permiläisten taiteilijoiden tekemiä. Puisto on kiinnostava kohde ja ilman muuta vierailun arvoinen, vaikka sijaitseekin nykyisille manseille vieraalle alueella. Lähitöllä on myös kalliopiiirroksia, *dolmeeneja* eli paasihautoja, *menhirejä* eli pystykiviä ja kivikautinen työkalujen valmistuspaikka. Jotkin löydökset on ajoitettu 5000 vuoden ikäisiksi.

Hanti-Mansian pääkaupungissa Hanti-Mansiiskissa sijaitsee *Torum maa* –niminen ulkomuseo, joka on yksi kaupungin tärkeimmistä matkailunähtävyyksistä. Tarkoitus on houkutellessa myös kansainvälisiä turisteja, sillä rakennusten ja esineiden selostukset on tehty venäjän lisäksi englanniksi. Museon mansinkielinen nimi tarkoittaa 'pyhää maata' (*maa*-sana kuuluu yhteiseen suomalais-ugrilaiseen sanastoon). Museon perustamiseen vuonna 1987 vaikuttivat tunnetut obinugrilaiset kirjailijat, hantilainen **Jeremei Aipin** ja mansilainen **Juvan Šestalov**. Alueella on joukko kummankin kansan vanhoja asuinrakennuksia, pylväs- ja haltija-aittoja sekä edustava kokoelma erilaisia pyydyksiä. Ansojen autenttisuutta lisää se, että museoalueen reunoja kiertää hieno havupuuvaltainen metsä. Talojen sisällä on laaja valikoima hantien ja mansien elämään liittyvää esineistöä. Museon oppaat kuuluvat itse näihin alkuperäiskansoihin, ja tarjolla on erilaisia perinnejuhlia, seminaareja, luentoja ja lasten tapahtumia.

Matkan jatkuessa pohjoiseen päin seuraavat museot löytyivät Jamalin Nenetsian puolelta Obin varrelta Mužin kylästä, joka on kyllä Šuryškarin rajonin keskus ja näyttää enemmänkin pikkukaupungilta. Mužissa on peräti kolme museokohdetta, jotka hallinnollisesti muodostavat yhden

kokonaisuuden. Päämuseo, vuonna 1985 perustettu rajonin historiallis-kotiseutumuseo koostuu luonnontieteellisestä ja kulttuurihistoriallisesta osastosta. Täytetyt eläimet ja linnut olivat huonossa kunnossa, ja ne pitäisi vaihtaa uusiin tai siirtyä kokonaan luontokappaleiden virtuaaliseen esittelyyn. Uralilaisiin satuihin keskittyvä huone oli mielenkiintoinen ja lapsille sopiva kohde. Yhdessä huoneessa esiteltiin Uralin kivilajeja ja niistä tehtyjä koruja. Sen sijaan hantien esineistöä oli tässä rakennuksessa hyvin vähän nähtävänä, mihin oli kaksi syytä. Ensinnäkin osa näyttelyesineistä oli lähtenyt kierrokselle, ja toisaalta hantien elämää esitellään erillisessä kohteessa hiukan Mužin ulkopuolella, jonne päästäkseen on saatava venekuljetus paikallisilta.

Meidän kyytimme idylliseen Hanti-Mužiin järjestyikin sujuvasti päämuseon henkilökunnan avustuksella. Tästä vuonna 1999 perustetusta ulkomuseosta avautuu kaunis näkymä Ob-joelle, ja sen ympärillä on kuivahkoa kangasmetsää. Osa museoreitistä kulkee metsässä, jossa on kaksikerroksisia aittoja ja jalka-aittoja, ansapolku jne. Esillä on 1900-luvun alun hantien kesä- ja talviasumuksia, kuten tuohinen, pressukankaalla ja poronahoilla peitetty kota. Rakennuksia on hankittu lisää etnografisilla tutkimusmatkoilla aika äskettäinkin mm. Kunovat-joen varrelta. Museon taloista vain osa oli auki, mutta niissäkin riitti katsottavaa. Oppaamme hanti **Alla Koneva** on museoalan ammattilainen ja erittäin innostunut esittelemään esineistöä. Museon kokoelmiin kuuluu myös useita erilaisia rekiä, narttoja, pyyntivälineitä. Siellä järjestetään joka vuosi lasten leiri, ja viime kesänä se olisi alkanut käyntimme jälkeisenä päivänä. Paikalla saimmekin tutustua leirin olosuhteisiin ja näimme, miten lapset saavat nukkua porontaljoilla perinteisten katosta roikkuvien puuvillakankaiden alla suojassa hyttysiltä. Oppaan lisäksi alueella hyörikin useita henkilöitä, jotka olivat organisoimassa ohjelmaa eri puolilta Jugraa saapuville hantilapsille.

Mužin kolmas museo on avattu vuonna 2006 ja se on omistettu seudun yhdelle vähemmistökansalle, komilaisille. Komilaiset ovat saapuneet Ural-vuorten yli Länsi-Siperiaan varsin myöhään, ehkä vasta 1800-luvun puolivälistä alkaen. *Komi izba* -museo on uusi komea puutalo, jonka sisältä paljastuu hieno kokoelma mm. värikkäitä silkinhohteisia Siperian komilaisille eli izmalaisille kuuluvia asuja, astioita ja huonekaluja. Ne paljastavat, että komilaisten kulttuuri ja elämä poikkeaa monin tavoin obinugraalaisten hantien ja mansien

metsästyksen, kalastukseen ja poronhoitoon pohjautuvasta elintavasta. Innokas museonjohtaja **Tatjana Anufrijeva** puetutti Seljan ja Talvikin komilaisiksi tytöiksi, ja sellaisiksi he olisivat ulkonäöltään hyvin sopineetkin. Komilaisen tuvan vieressä sijaitsee uusi ortodoksinen puukirkko.

Ob-joen sivujoen Synjan varrella Ovgortin hantikylässä ovat matkan kuudes ja seitsemäs museo. Kylän entisessä koulussa on hantien elämää ja ympäröivää luontoa esittelevä näyttely, joka on yllättävän monipuolinen ollakseen niin pienen asujaimiston oma museo. Tämän rakennuksen museo sai käyttöönsä vuonna 2015. Pohjatytöt oli aloitettu oikeastaan jo 40 vuotta aiemmin, jolloin koululaiset biologian opettaja **Jelena Tylikovan** johdolla ryhtyivät tallentamaan Synjan hantien henkistä ja aineellista kulttuuria. Museon historiasta ja kokoelmista meille kertoi **Ljubov Nenzelova**. Melkein vastapäätä sijaitsee kaksihuoneinen komilainen tupa, joka on vasta hiljan avattu museoksi ja jonne kerätään koko ajan lisää esineistöä. Toimintaa pidetään yllä harrastelija-voimin. Meille paikkaa esitteli **Anastasja Popova**. Komilaisia asuu Ovgortissa edelleen muutamia perheitä, ja heidän talonsa erottaa hantien taloista puuleikkaukskoristelusta ja pienestä parvekkeesta.

Matkan pohjoisessa käänköpisteessä Salehardissa, Jamalin Nenetsian pääkaupungissa, on myös alueen alkuperäisväestön eli hantien ja nenetsien elämää valottava iso yleismuseo ja näyttelykompleksi, mutta tutkimusmatkamme aikana se oli remontissa. Ainoaksi historiaan liittyväksi vierailukohteeksi löytyi puusta rakennettu uusi terävin puuseipäin aidattu alue *Obdorskij ostrog*, 'Obdorskin paaluvarustus', jonka tarkoitus on olla venäläisten perustaman Obdorskin linnoituksen rekonstruktio. Sielläkään emme päässeet sisälle, pihalla kyllä saimme kävellä.

MERJA SALO ja VANAMO SALO

Näkymä Hanti-Mužin museosta.



Tytöt komilaisissa puvuissa *Komi izba* -museossa.

Hantinaisen nurkka Ovgortin museossa.

Kuvat kirjoittajien ottamia.

NORTHERN CULTURAL FORUM

Sykyvkarissa Komin tasavallassa järjestettiin toistamiseen Pohjoinen kulttuurifoorumi (Northern Cultural Forum) 14.–15.3.2019. Foorumiin kokoontui kirjastojen, museoiden ja teatterien asiantuntijoita Venäjän pohjoisosista. Museo-osioon osallistuivat kutsuttuina **Ellen Width** Midt-Troms Museumista Norjasta ja dosentti **Ildikó Lehtinen** Kalevalaisten Naisten Liitosta.



Vastaanotto lentokentällä. Kuv. Ildikó Lehtinen.

Museoala kokoontui monitoimikeskus *Jugörin* luentosalissa. Ensimmäisen päivän aihe oli teoreettinen ja käsitteli pohjoisten alueiden kestävä kehityksen sosiokulttuurisia tekijöitä. Arktisen tiedeakatemian puheenjohtaja **V. B. Mitko** Pietarista korosti monitieteisen tutkimuksen merkitystä ja varsinkin pohjoisten kansojen kulttuurien tuntemusta kestävä kehityksen tiellä. Jakutian tiedeakatemian arktisen laitoksen professori **Oksana Dobžanskaja** kertoi alueen alkuperäiskansojen elävästä aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja sen yhteydessä laajasta kansainvälisestä yhteistoiminnasta. Jakutskissa toimivan Koillisen federaatioyliopiston UNESCO:n kansainvälisen oppituolin johtaja **Anatoli Žožikov** esitteli arktisten kansojen internetportaalia ja painotti kansainvälisyyden

merkitystä (<http://arctic-megapedia.ru>). Kulttuuriperinnön professori **Anatoli Aleksejev- Apraksin** Pietarin yliopistosta pohti toimintaympäristön muutosta vaikuttavana tekijänä. Sosiaalisen median aikakautena paikallisuus saa uusia merkityksiä. **Dosentti Vasili Voronov** Murmanskista tulkitsi arktisen alueen brändiä ja esitteli opiskelijoiden elokuvaprojektia, jonka tarkoituksena oli hälventää alueeseen kohdistuvaa kielteistä asennetta. Sykyvkarin valtionyliopiston vt. rehtori **Olga Sotnikova** painotti terveydenhoitoalan opetuksen kehitystä samalla tunnustaen, että paikallistason yliopistolla ei ole varoja kulttuurialojen opetukseen.

Suomalais-ugrilaisia kieliä koskevia esityksiä oli kolme. Raikkaana tuulahduksena kuulumme Jamalo-Nenetsian Pietarin-edustuston asiantuntijan **Tatjana Zverevan** raportin Pietarissa opiskelevien nenetsiopiskelijoiden aloitteesta. Opiskelijat innostuivat ”eksoottisen” kielen opetuksesta paitsi perinteisellä tavalla myös podcastin ja Youtuben muodossa. (<https://vk.com/yamalexpedition>; https://youtube/jWL_tY5Fzhk). Komin kieli-tekniologiakeskuksen johtaja **Marina Fedina** valoi toivoa komin kielen kehitykseen. Hänen mielestään kysymys ei ole enää ainoastaan komin kielen siirtämisestä sukupolvelta toiselle, vaan sen siirtämisestä muunkieliselle väestölle. Sosiaalisessa mediassa ja kominkielisessä Wikipediassa komia käytetään kiitettävästi (*Кому гужөд* <https://wiki.komikyv.org>). Nuori tutkija **Jelena Elts** Pietarin yliopistosta piti museotoimintaa vepsän kielen elvyttämisen kannalta keskeisenä.

Toisena päivänä keskityttiin tapaustutkimuksiin sekä museoiden ja turismin vuorovaikutuksen selvittämiseen. Moderaattori, museonjohtaja **Mihail Bryzgalov** M. I. Glinkan

musiikkikulttuurin valtiollisesta keskusmuseosta Moskovasta piti arveluttavana turismin myönteistä vaikutusta museoiden kehittämässä. GULAGin historian valtiollisen museon johtaja **Roman Romanov** painotti, että GULAGin museossa kyse on muistin paikasta. Suurin osa kävijöistä on turisteja, koska aihe on venäläisille edelleen vaikea. Kotimaiset käyttäjät turvautuvat museon arkistoihin ainoastaan sukututkimuksessa tai etsiessään kadonneita sukulaisiaan. Museolla on laaja verkosto eri puolilla Venäjää, mm. Komin tasavallassa. V. V. Majakovskille omistetun museon johtaja **Aleksei Lobov** analysoi Moskovian keskustassa sijaitsevan museon saavutettavuusongelmia. Komin kansallismuseon johtaja **Irina Kotyleva** kertoi onnistuneista näyttelyprojekteista, mm. **Wassily Kandinskyn** komipäiväkirjasta. Historiaa, kirjallisuutta ja kansatiedettä esittelevät museot ovat kuitenkin peruskorjauksen tarpeessa, ja ongelmana on esimerkiksi laadukkaan museokaupan puute. Torum-Maa ulkomuseon johtaja **Ljudmila Alferova** Hanty-Mansijskista valotti elävän museon toimintaa. Ulkomuseossa järjestetään hantien ja mansien tapakulttuuria seuraten vuotuisjuhlia ja lisäksi käsityöpajoja sekä seminaareja. Ulkomuseon ongelmia on vaikea saavutettavuus ja lisäksi hygieniatilojen puute. Norjalainen **Ellen Width** Midt-Troms Museumista esitteli, miten paikallisten asukkaiden aloitteesta on syntynyt toimiva, useita museoita käsittävä museokeskus. Omassa

esityksessäni kuvailin onnistunutta museokorttikonseptia ja kiinnitin huomiota lisäksi museoiden väliseen yhteistyöhön mm. esinekokoelmia kartutettaessa ja niitä varastoitaessa. Museonjohtaja **Bryzgalov** kannusti provosoivilla kysymyksillään vilkkaaseen keskusteluun.

Foorumin päätöskeskusteluun osallistuivat Komin tasavallan päämies **Sergei Gaplikov**, Venäjän varakulttuuriministeri **Olga Jarilova**, museonjohtaja **Bryzgalov** ja **Nadežda Balatskaja** Komin kansalliskirjastosta.

Kieltämättä foorumin parasta antia oli saada uutta tietoa Venäjän museokentältä. Pikainen näyttelykatsaus kertoi Komin kansallismuseon kunnianhimoisesta näyttelytoiminnasta. Historian museossa maaliskuussa avataan näyttely komien suurkerääjästä **Vasili P. Nalimovista**, joka kuoli vankileirillä Stalinin vainojen aikana syytettynä mm. yhteyksistään suomalaisiin tiedemiehiin. Ajatuksia herätti, kun samassa museossa oli toinenkin näyttely: se kertoi 1930-luvun juhlista, joita esittelevissä kuvissa marssi iloisia pioneereja. Komilaista uutta käsityötaitetta esittelevä näyttely kertoi, että kansallispukujen tarve on nyt suuri, ja niitä ommellaan joko itse tai tilataan valmistajilta.

ILDIKÓ LEHTINEN
dosentti, puheenjohtaja
Kalevalaisten Naisten Liitto

Vuonna 2019 vietetään YK:n alkuperäiskansojen kielten vuotta (IYIL2019)



2019 | INTERNATIONAL YEAR OF
Indigenous Languages

Teemavuoden tarkoituksena on nostaa esille maailman alkuperäiskansojen kielten tilanne. Tavoitteena on teemavuoden kautta mm. lisätä tietoisuutta alkuperäiskansojen kielistä ja niiden uhanalaisuudesta ja kehittää ja standardisoida kieliä. Maailman noin 6700 kielestä yli 40 % on uhanalaisia. Näistä suurin osa on alkuperäiskansojen kieliä.

Alkuperäiskansojen kielten vuoden johtamis- ja koordinoitavastuu on annettu UNESCOlle. Teemavuoden toiminnalle on laadittu toimintasuunnitelma ja teemavuoden tavoitteiden toteutumisen seuraamista varten on perustettu ohjausryhmä, jossa on valtioiden ja alkuperäiskansaryhmien edustajia. Arktisen alueen alkuperäiskansojen edustajaksi on valittu Norjan saamelaiskäräjien puheenjohtaja **Aili Keskitalo**.

Teemavuoden nettisivut: <https://en.iyil2019.org>

ARKTISEN NEUVOSTON TYÖ JATKUU



Yhteisiä ratkaisuja etsimässä arktisiin ympäristöhaasteisiin. Arktinen ympäristöministerikokous Rovaniemellä 11.-12.20.2018. Kuvassa etualalla Kanadan, Tanskan kuningaskunnan, Suomen ja Islannin delegaatioita. Kuv. Kaisa Sirén, ympäristöministeriön kuvapankki.

Arktinen neuvosto on kahdeksan arktisen maan ja kuuden alkuperäiskansajärjestön¹ yhteistyöfoorumi, jonka tehtävä on edistää kestävästä kehityksestä ja ympäristönsuojelua arktisella alueella. Tämä yhteistyömuoto, jossa alkuperäiskansajärjestöt ovat Arktisen neuvoston kokouksissa saman pöydän ääressä ja samoin puheoikeuksin kuin valtiot, on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen. Suomen Arktisen neuvoston kaksivuotinen puheenjohtajuus päättyi toukokuun alussa Rovaniemellä pidettyyn ministerikokoukseen. Ministerikokouksesta ei saatu yhteistä ministereiden julistusta, sillä kokousta leimasivat eriävät näkemykset Arktisen alueen ilmastonmuutoksen merkityksestä. Arktinen neuvosto toimii konsensus periaatteella. USA ei halunnut mainita ilmastonmuutosta ollenkaan, kun taas muut neuvoston jäsenmaat ja alkuperäiskansoja edustavat järjestöä katsoivat, että arktisen alueen nopea lämpeneminen täytyy olla julistuksen keskeinen asia.

Arktisen neuvoston perustyö ei kuitenkaan ole ministerikokouksia vaan maiden asiantuntijoiden ja alkuperäiskansajärjestöjen pitkänlinjan yhteistyötä. Suomen puheenjohtajuuskaudella on viety läpi rakentavaa yhteistyötä ympäristön, meteorologian, koulutuksen ja viestintäyhteyksien aloilla, joissa on saatu paljon tuloksia aikaan.

¹ Jäsenmaat: Suomi, Ruotsi, Norja, Islanti, Tanska, Yhdysvallat, Venäjä ja Kanada

Pysyvät osallistujat: Aleut International Association, Arctic Athabaskan Council, Gwich'in Council International, Inuit Circumpolar Council, Russian Association of Indigenous Peoples of the North, Saami Council

Viime vuoden lokakuussa Suomessa järjestettiin Arktinen ympäristöministerikokous. Ministerit ja alkuperäiskansojen johtajat päättivät jatkaa työtä, jolla hillitään ilmastonmuutosta ja helpotetaan sopeutumista sen vaikutuksiin, ehkäistään saastumista ja merten roskaantumista sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Samaan aikaan järjestettiin presidentti Sauli Niinistön avaama arktinen biodiversiteettikongressi sekä nuorisotapahtuma, jotka keräsivät satoja osallistujia.

Yksi suurimmista Suomen läpiviemistä aloitteista oli meteorologian mukaan saaminen Arktisen neuvoston ilmastonmuutosta koskevaan työhön. Meteorologian avulla voidaan vahvistaa arktisen alueen muutosten seurantaa ja ilmastonmuutosta koskevan tiedon saantia.

Viime syksynä maailma havahtui IPCC:n 1,5 asteen raporttiin. Arktisen alueen osalta tietoisuus siitä, että arktinen alue lämpenee kaksi kertaa nopeammin kuin muu maapallo on levinnyt laajalle. Arktinen neuvosto tuotti Suomen puheenjohtajuuskaudella IPCC-raporttiin arktisia alueita koskevia tietoja ilmaston muutoksesta ja sen vaikutuksista.

Arktisen neuvoston kestävä kehityksen työryhmässä valmisteltiin Suomen johdolla raportti, jossa käydään läpi ympäristövaikutusten arvioinnin hyviä käytäntöjä arktisella alueella. Käytännöissä painotetaan erityisesti sitä, miten alkuperäiskansaväestön ja muiden paikallisten asukkaiden osallistumista voitaisiin vahvistaa. Ympäristöministeriön johdolla laaditut suositukset ovat saaneet myös tunnustusta kansainväliseltä vaikutusten arvioinnin kattojärjestöltä (International Association for Impact Assessment). Järjestö myönsi vuoden 2019 palkinnon Arktiselle neuvostolle sen kestävä kehitystä ja ympäristönsuojelua edistävästä työstä sekä aktiivisuudesta vaikutusten arvioinnin alalla.

Arktisen neuvoston työn keskeinen osa on arktisen alueen tilaa koskevien tietojen tuottaminen ja suositusten, ohjeiden ja strategioiden laatiminen. Arktisessa neuvostossa käydään jatkuvaa dialogia alkuperäiskansojen edustajien kanssa siitä, miten eri tiedon tuottajat voivat yhteistyössä vahvistaa kokonaiskuvaa arktisen alueen tilanteesta ja ympäristömuutoksista. Arktisella neuvostolla on suositukset perinteisen ja paikallisen tiedon käyttämisestä neuvoston työssä. Kaikki saatavilla oleva tieto on tärkeää olla käytössä, jotta voidaan tunnistaa muuttuvat olosuhteet ja niiden vaikutukset. Rovaniemen kokouksessa toukokuussa hyväksyttiin Arktisen neuvoston kaksivuotiset työohjelmat Islannin puheenjohtajuuskaudelle. Työ jatkuu näiden työohjelmien ja Islannin puheenjohtajuusohjelman pohjalta. Työryhmät laativat mm. meriroska toimintaohjelman, raportin lyhytikäisten ilmastovaikutteisten ilmansaasteiden (ml. musta hiili) vaikutuksista ilmastoon ja terveyteen sekä arvion elohopeatilanteesta. Merellisiä suojelualueita koskeva yhteistyö keskittyy ilmastonmuutoksen vaikutusten huomioimiseen. Biodiversiteetin seurantaohjelma ja arktisten muuttolintujen suojelualue jatkuvat. Uusia toiminta-aloja Arktisessa neuvostossa ovat mm. merten biotalous, hiilineutraali rakentaminen ja kiertotalous.

HENNA HAAPALA
neuvotteleva virkamies
ympäristöministeriö



M. A. CASTRÉNIN SEURAN JÄSENMATKALLA 11.5.2019

Lappeenrannan Linnoituksen kaupunginosassa sijaitsee joukko mielenkiintoisia museoita: Ratsuväkimuseo, Lappeenrannan taidemuseo, Wolkoffin talomuseo ja tietenkin Etelä-Karjalan museo – matkamme pääkohde. Sutjakkaasti sujuneen junamatkan jälkeen Lappeenrannan keväinen sää otti joukkomme vastaan ja pääsimme heti tutustumaan näyttelyn aarteisiin.

Hanti-Mansijskissa sijaitsevan Luonnon ja ihmisen museon kanssa toteutettu kansatieteellinen näyttely tutustuttaa hanteihin ja heidän kulttuuriinsa ja taruihin ihmisen, eläinten ja luonnon yhteydestä.

Näyttely pohjautuu sekä Pohjois-Venäjälle Šuryškaryyn tehtyihin kenttäyömatkoihin että kirjailija **Roman Ruginin** hantitaruihin perustuviin kertomuksiin. Neljä kertomusta, Seitsemän karhun saari, Porah nel, Eläinten ja lintujen sota ja Pyhän koiran lahti ovat luettavissa näyttelyvihkosessa. Näyttelyn graafinen suunnittelija **Alena Abitova** on käyttänyt kertomuksia pohjana näyttelyyn kuuluvissa komeissa seinäripostuksissa. Lopputulos, rohkea sukellus hantien muinaiseen ja vähän nykyiseenkin maailmaan, antaa uuden kuvakulman kokeemmallekin asianharrastajalle.

Runsaan 200 esineen kokoelmassa on joukossa todellisia helmiä, kuten esimerkiksi installaatio karhunpeijaisista. Upeat tekstiilit ja asusteet

Pyhän koiran niemi. Siperian alkuperäiskansojen tarinoita ja kulttuuria Hanti-Mansiasta. 13.4. – 29.9.2019

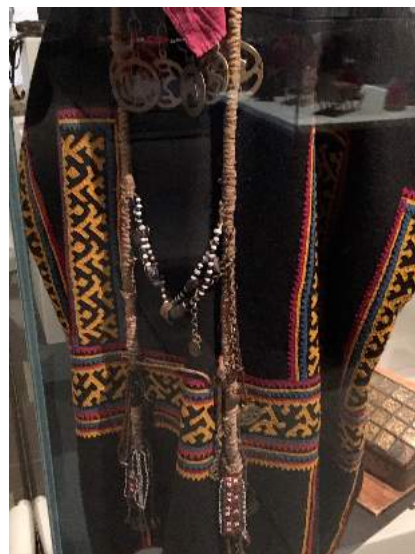
Etelä-Karjalan museo, Kristiinankatu 15, Lappeenrannan linnoitus, Lappeenranta. Yhteislippu 10 € / 8 €.

Avoinna ti–su klo 11–17.



ovat hyvin esillä, ja niiden käsintehdyt koristeet ja muut yksityiskohdat ihastuttavat taatusti katsojaa. Esineiden kuljetus Hanti-Mansiasta junalla Lappeenrantaan on ollut suurtyö – onneksi näyttely on esillä pidemmän aikaa! Ehkä sen voisi saada kiertämään muuallekin Suomeen.

Muutakin nähtävää museossa on. Perusnäyttely *Rajalla – Kolme karjalaista kaupunkia* esittelee Lappeenrannan, Viipurin ja Käkisalmen vaiheita, mm. pienoismalli Viipurista sellaisena kuin se oli 2.9.1939. Pieni mutta sitäkin mielenkiintoisempi näyttely *HIISI. Etelä-Karjalan merkittäviä muinaisjäännöskohteita* on esillä syyskuun loppuun saakka, Hiisi on alunperin tarkoittanut pyhää lehtoa, joissa on esim. ollut tapana muistaa haltioita ja vainajia. Näyttelyssä voi kuunnella myös ääniä tästä menneisyydestä. Etelä-Karjalan museossa on pieni museokauppa – sen kautta luonnollisesti kotimatalle!





Seuran sähköisiltä tiedotuskanavilta saat tietoa ajankohtaisista tapahtumista ja uutisista suomalais-ugrilaisessa maailmassa:

* **Klikkaa itsesi sivuille, tykkää ja tule ystäväksemme:** Facebook: M. A. Castrénin seura MAC

* **Liity seuran sähköpostitiedotuslistalle** – lähetä sähköpostiosoitteesi

marja.lappalainen[a]castren.inet.fi.

Voit halutessasi saada jäsentiedotteesi sähköisesti lähettämällä viestin osoitteeseen

marja.lappalainen[a]castren.inet.fi.

M. A. Castrénin seura

Toiminnanjohtaja Marja Lappalainen

puh. +358 (0)50 54 36 888

marja.lappalainen[a]castren.inet.fi

Osoite:

Mariankatu 7 A 5

00170 Helsinki

Päivystys keskiviikkoisin klo 9.00–13.00

<http://www.macastren.fi>

FB: M. A. Castrénin seura MAC

<http://www.ugri.net>

M. A. Castrénin seura on perustettu Helsingissä vuonna 1990. Se pyrkii ylläpitämään ja kehittämään yhteyksiä Venäjällä asuviin uralilaisia kieliä puhuviin kansoihin. Seuran jäseneksi voi liittyä ilmoittamalla yhteystietonsa toimistoon puhelimitse, sähköpostitse tai postitse. Jäsenmaksut ovat vuosijäseniltä 20 €, opiskelijajäseniltä 10 €, ainois- ja yhteisöjäseniltä 200 € ja ainaisyhteisöjäseniltä 1000 €.

Hallituksen jäseniä ovat MuT Maari Kallberg (pj.), amanuenssi Anna-Mari Immonen (Museovirasto), äidinkielenopettaja Minna Inovaara (Hämeenlinna), kirjailija Riina Katajavuori, opiskelija Tomi Koivunen (Turun yliopisto), arkeologian professori Mika Lavento (Helsingin yliopisto), toimittaja Kirsikka Moring, FT Merja Salo (vpj., Helsingin yliopisto) ja tietoasiantuntija Emilia Tuohimetsä (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura).